

ממדינת

מקדש

לעם

הספר

מותאם לתוכנית הלימודים החדשה לבגרות בהיסטוריה

תוכן העניינים

שלטון האימפריה הפרסית

4	עלייתה של ממלכת פרס	פרק 1
9	השיבה לציון	פרק 2
17	תקופת עזרא ונחמיה	פרק 3

שלטון הממלכות ההלניסטיות

28	התהוות התרבות ההלניסטית	פרק 4
37	השפעת ההלניזם על החברה ביהודה	פרק 5
42	ההתייוונות בקרב היהודים	פרק 6
55	יהודה תחת שלטון בית חשמונאי	פרק 7

שלטון האימפריה הרומאית

69	יהודה פרובינקיה רומית	פרק 8
75	יהודה פרובינקיה מורדת	פרק 9
82	המשבר הלאומי ביהדות	פרק 10
86	התגבשות היהדות ללא מקדש	פרק 11
93	תסיסה חברתית ומשיחיות ביהודה	פרק 12
99	המרכז היהודי עובר לגליל	פרק 13

יהודה

תחת שלטון

האימפריה

הפרסית

פרק 1 - עלייתה של ממלכת פרס

נפילתה של האימפריה הבבלית (539 לפנה"ס)

כורש מלך פרס

בשנת 559 לפנה"ס עלה כורש על כס המלוכה בפרס - אחת הנסיכויות הרבות של ממלכת מדי אשר שלט בה המלך אסתיאגס.

בשנת 550 לפנה"ס לאחר שביסס את שלטונו בפרס, מורד כורש במלך אסתיאגס, נלחם בו, מביס אותו בקרב והופך למלך המדינה כולה. לאחר מלחמות שניהל לגיבוש הממלכה ולהרחבת תחומיה, המתין כורש לשעת כושר לתקוף את בבל ולכבוש אותה.

באותה עת מבצע **נבונאיד** בנו ויורשו של נבוכדנצר מלך בבל רפורמות דתיות ותרבותיות ברחבי ממלכתו. הוא מעביר את אוצרות בתי המקדש לידי ומעלה בכך את חמתם של כהני הדת נגדו. התסיסה הזו בבבל יצרה את שעת הכושר לה המתין כורש.

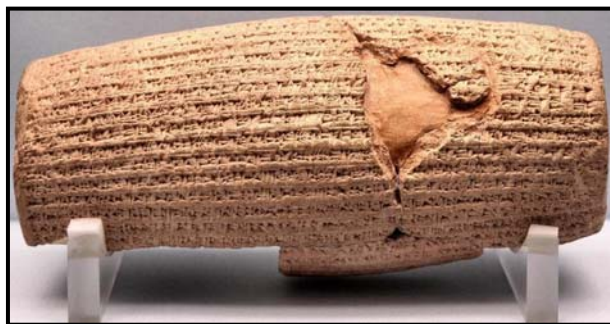
בשנת 539 לפנה"ס בעיצומן של הרפורמות הדתיות תוקף כורש את בבל והממלכה נכנעת לו ללא קרב. המלך נבונאיד נס על נפשו וכורש מתקבל בשמחה רבה על ידי הבבלים.

מדיניותו של כורש

כורש נודע כמלך הנוקט מדיניות סובלנית כלפי העמים אותם כבש. כמו כל מלכי פרס אשר האמינו באלים רבים (**פולותאיזם**), הם אף כיבדו את האלים של העמים האחרים מתוך רצון לזכות באהדתם של

כהני הדת ובאמצעותם באהדת העמים. אהדה זו מנעה מרידות יצרה נאמנות והביאה לשיתוף פעולה ולתשלום מיסים מרצון.

מתעודות שנתגלו ומה"**הגליל של כורש**" שנתגלה בחפירות ארכיאולוגיות מתברר כי כורש אשר ראה עצמו כמלך שנבחר על ידי האלים נקט במדיניות של

הגליל של כורש

פרק 2 - השיבה לציון

מצבם של גולי יהודה בבבל

פעמיים הגלה נבוכדנצר מלך בבל את היהודים לבבל:

- **בשנת 597 לפנה"ס** - כאשר הגלה את יהויכין מלך יהודה יחד עם בני ביתו, הכהנים והאצולה המבוססת לבבל.

- **בשנת 586 לפנה"ס** - כאשר נבוכדנצר מלך בבל הגיע ליהודה כדי לדכא את מרד המלך צדקיהו. הוא כבש את יהודה החריב את בית המקדש בירושלים והגלה את התושבים לבבל. הוא השאיר ביהודה רק את דלת העם בהנהגתו של **גדליהו בן אחיקם**.

הקהילה היהודית הגדולה בבבל על פי מקורות במקרא (בירמיהו ויחזקאל) היתה די מגובשת ומבוססת מבחינה כלכלית. היהודים התרכזו בכמה ישובים וניהלו חיי קהילה פנימיים משלהם. השהייה בגלות הגבירה את האמונה באלוהים והיהודים ראו בחורבן בית המקדש עונש על החטאים שביצעו. הקליטה החברתית בבבל גרמה לרבים מהיהודים להשתמש בשמות בבליים ואף לאמץ לעצמם מנהגים של החברה הבבלית.

השיבה לציון (538 לפנה"ס)

למרות ההתלהבות וההתרגשות האדירה שעוררה הכרזת כורש ביהודי בבל עלו לארץ ישראל רק כ-40 אלף איש בכמה גלי עלייה. רוב היהודים שחיו בבבל

תבליט מסע השיבה לציון

העדיפו להישאר ולתמוך בעולים בכסף וזהב. **הסיבה העיקרית** להעדפה של היהודים להישאר בבבל היתה התבססותם הכלכלית שם. למרות המיסים שהוטלו עליהם רבים מהם הפכו לבעלי קרקעות וסוחרים אמידים מאד. אחרים הגיעו אף לתפקידים ממלכתיים ושרתו כפקידים בחצר המלך. לכן הצהרת כורש עוררה בחלק מהיהודים ספקות

פרק 3 - תקופת עזרא ונחמיה

עלייתו של עזרא ליהודה - (458 לפנה"ס)

עזרא עולה ליהודה

בשנת 458 לפנה"ס עמד בראש קבוצת עולים שעלתה מבבל ליהודה עזרא בן שריה הכהן נצר למשפחת כוהנים מיוחסת מבית צדוק הכהן אשר שירתה בבית המקדש ונשא בתואר "סופר".

עזרא היה ממנהיגיה הרוחניים של הקהילה היהודית בבבל ובעל מעמד וקשרים בבית המלוכה הפרסי. הוא קיבל היתר עליה מהמלך הפרסי **ארתחשטא הראשון** אשר אף התיר לעזרא להביא איתו כלי כסף וכלי זהב- מתנת המלך ויועציו לבית המקדש. בכתב ההיתר לעלייה לארץ שניתן לעזרא ניתנו לו סמכויות למנות שופטים ודיינים, ולשפוט ולהעניש עבריינים על פי חוקי התורה שהוכרו כחוקי המלך. סמכותו חלה על כל היהודים שישבו בפחוות עבר הירדן כולל היהודים שישבו מחוץ ליהודה. הסמכויות שהוענקו לעזרא היו בתחום האוטונומיה הדתית של היהודים אך לא בתחומים מדיניים.
כתב ההיתר והסמכות שניתן לעזרא ע"י מלך פרס

ארתחשטא מלך המלכים לעזרא הכהן סופר הדת של אלוהי השמים [...] ועתה ממני ניתן צו אשר כל מתנדב במלכותי מן עם ישראל וכוהניו והלוויים ללכת לירושלים עמך ילך. שמלפני המלך ושבעה יועציו שלוח לבקר על יהודה וירושלים בדת אלוהיך אשר בידך ולהוביל כסף וזהב אשר המלך ויועציו התנדבו לאלוהי ישראל אשר בירושלים משכנו וכל כסף וזהב אשר תמצא בכל מדינת בבל עם התנדבות העם והכוהנים המתנדבים לבית אלוהיהם אשר בירושלים. מהר וקנה בכסף הזה פרים אילים כבשים ומחתם ונסכיהם ותקריב אותם על מזבח בית אלוהיכם אשר בירושלים ומה שייטב עליך ועל אחיך לעשות בשאר הכסף והזהב כרצון אלוהיכם תעשו. והכלים אשר לך לעבודת בית אלוהיך מסור לפני אלוהי ירושלים ושאר צורכי בית אלוהיך אשר ייפול עליך לתת תיתן מבית גנזי המלך. וממנו אני ארתחשטא המלך ניתן צו לכל הגזברים אשר בעבר הנהר ככל אשר ישאל מכם עזרא הכהן סופר הדת של אלוהי השמים יעשה מיד [...]. ואתה עזרא כחוכמת האלוהים אשר בידך מנה שופטים ודיינים שיהיו דנים את כל העם אשר בעבר הנהר לכל יודעי דתי אלוהיך ולאשר אינו יודע תודיעו. וכן אשר לא יעשה הדת של אלוהיך והדת של המלך מהר יעשה בו דין למוות לגירוש לעונש נכסים ולאסורים. (עזרא כ' 12 - 26)

יהודה

תחת שלטון

הממלכות

ההלניסטיות

פרק 4 - התהוות התרבות ההלניסטית

העימותים בין האימפריה הפרסית ליוונים

האימפריה הפרסית במאה ה-5 לפנה"ס היתה גדולה ורחבה מאד והגיעה עד אסיה הקטנה וגבולות ערי יוון. השמירה על מרחבי אימפריה כזו הצריכה החזקה של כוחות צבא גדולים ברבים ממקומות הישוב.

התפתחותן של ערי יוון והגברת השפעתן על הסביבה

הביאה להתפרצות של מרידות בישובי אסיה הקטנה

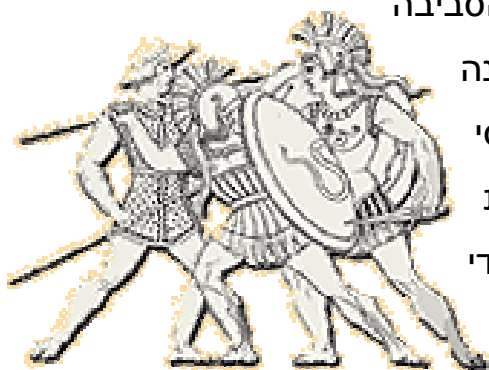
כנגד הפרסים. מרידות אלו הכריחו את המלך הפרסי

דריוש הראשון לפעול ביד קשה כדי לדכא מרידות

אלו, ואף לצאת למלחמה כנגד הערים היווניות כדי

לבסס את שליטתו. בקרב מרתון (490 לפנה"ס)

ובקרב תרמופיליי וקרב סלמיס (480 לפנה"ס)

לוחמים יוונים

הובס קשות הצבא הפרסי על ידי הלוחמים היוונים עד כי המלך הפרסי נאלץ

לחתום על חוזה שלום עם היוונים הנקרא: שלום קיליאס.

אלכסנדר מוקדון ונפילת האימפריה הפרסית

בשנת 336 לפנה"ס עלה למלוכה במקדוניה אלכסנדר מוקדון

אשר לאחר שנתיים של מלחמות פנים יוניות הצליח לייצב את

שלטונו ולהתכונן לקרב נגד האימפריה הפרסית.

בשנת 334 לפנה"ס יוצא אלכסנדר מוקדון למלחמה נגד הפרסים.

בשנת 332 לפנה"ס כובש אלכסנדר מוקדון את סוריה, ארץ ישראל ומצרים

וממשיך את מלחמתו כנגד הפרסים ומלכם דיווש השלישי במשך 10 שנים

נוספות עד שהוא מצליח לכבוש את האימפריה הפרסית להגיע עד גבולות הודו.

בשנת 323 לפנה"ס בעת היותו בבבל חלה אלכסנדר במחלה מסתורית ומת

ממחלתו והוא רק בן 33 בלבד.

לאחר מותו החל מאבק ירושה בין יורשיו הדיאדוכים שנמשכה עד אשר חולקה

האימפריה האדירה ל-3 ממלכות: ממלכת בית תלמי ממצרים, ממלכת בית

סלווקוס מסוריה וממלכת אנטיגונוס השני מיוון.

אלכסנדר מוקדון

פרק 5 - השפעת ההלניזם על החברה ביהודה

חשיבותה האסטרטגית של ארץ ישראל

ארץ ישראל שנכבשה על ידי אלכסנדר מוקדון והייתה חלק מהאימפריה שלו נמצאה בתווך שבין שני המלכים הדיאדוכים יורשיו של אלכסנדר.

- **מצפון ומזרח** - היו מלכי **בית סלווקוס** מסוריה.
- **מדרום** - מלכי **בית תלמי** ממצרים.

ארץ ישראל הייתה חשובה מאוד לשני בתי המלוכה בגלל הסיבות הבאות:

- **מבחינה אסטרטגית** - היתה ארץ מעבר יבשתי בין אסיה לאפריקה.
  - **מבחינה ביטחונית** - שימשה ארץ חיץ בין שתי הממלכות.
  - **מבחינה כלכלית** - דרכה עברו שני צירי המסחר הראשיים:
  - **דרך הבשמים** - אשר שימשה להעברת בשמים ותבלינים מהודו ומחצי האי ערב אל ארצות הים התיכון.
  - **דרך הים** - אשר שימשה את הסוחרים להעברת סחורות מארצות הים התיכון אל עבר ארצות המזרח וחזרה.
- עקב כך התנהלו חמש מלחמות (המלחמות הסוריות) בין מלכי בית תלמי למלכי בית סלווקוס על השליטה בארץ ישראל.
- בשנת 301 לפנה"ס** כבש **תלמי ה-1** מלך מצרים את ארץ ישראל והארץ עברה לשלטון מלכי מצרים למשך כמאה שנה.
- בשנת 200 לפנה"ס** מצליח המלך הסלווקי **אנטיוכוס ה-3** לכבוש את ארץ ישראל מידי התלמיים והשלטון עובר לבית סלווקוס מסוריה.

תלמי ה-1 מלך מצרים

ארץ ישראל תחת שלטון בית תלמי

בתקופת שלטון מלכי בית תלמי, ארץ ישראל היתה חלק מאזור סוריה ופניקיה וכללה את עבר הירדן במזרח ואת הערים צור וצידון בצפון. גבולות הארץ השתנו מעת לעת בגלל המלחמות בין ממלכת בית תלמי לממלכת בית סלווקוס.

האזור נוהל על ידי מושל (**סטרטגוס**) שהיה איש צבא בכיר ובעל סמכויות צבאיות ואזרחיות.

פרק 6 - ההתייוונות בקרב היהודים

השפעת השלטון ההלניסטי

במשך התקופה הארוכה שיהודה היתה תחת שלטון הלניסטי התקיימו מפגשים בין אנשי האצולה והנהגת העם לבין נציגי הממלכות ההלניסטיות השליטות. כתוצאה ממפגשים אלו חלחלה ההשפעה ההלניסטית אל החברה היהודית. חלקים מהחברה היהודית החלו לסגל לעצמם סממנים של העולם היווני וכך החל בעצם תהליך של התייוונות. לעומתם היו חלקים אחרים בחברה היהודית אשר נלחמו בתרבות ההלניסטית ובהתייוונות שפשטה בקרב היהודים.

התפשטות ההתייוונות

בית טוביה תומך בהתייוונות

בית טוביה שמקום מושבם היה בעבר הירדן המזרחי, היה מהמשפחות המיוחסות של החברה היהודית שהשתייך לשכבת האצולה אך ללא כל קשר למשפחת כהונה.

מה היו המקורות למידע על מעמדו של בית טוביה?

מכתבים הקשורים בבית טוביה, שנכתבו בתקופת שלטון בית תלמי ונתגלו בין הפפירוסים של ארכיון זנון במצרים מתארים את מעמדו של טוביה והקשרים שהיו לו עם השלטון. המכתבים שנשלחו אל שר הכספים של המלך תלמי וכתובים בשפה היוונית כוללים גם שבחים לאלים היווניים.

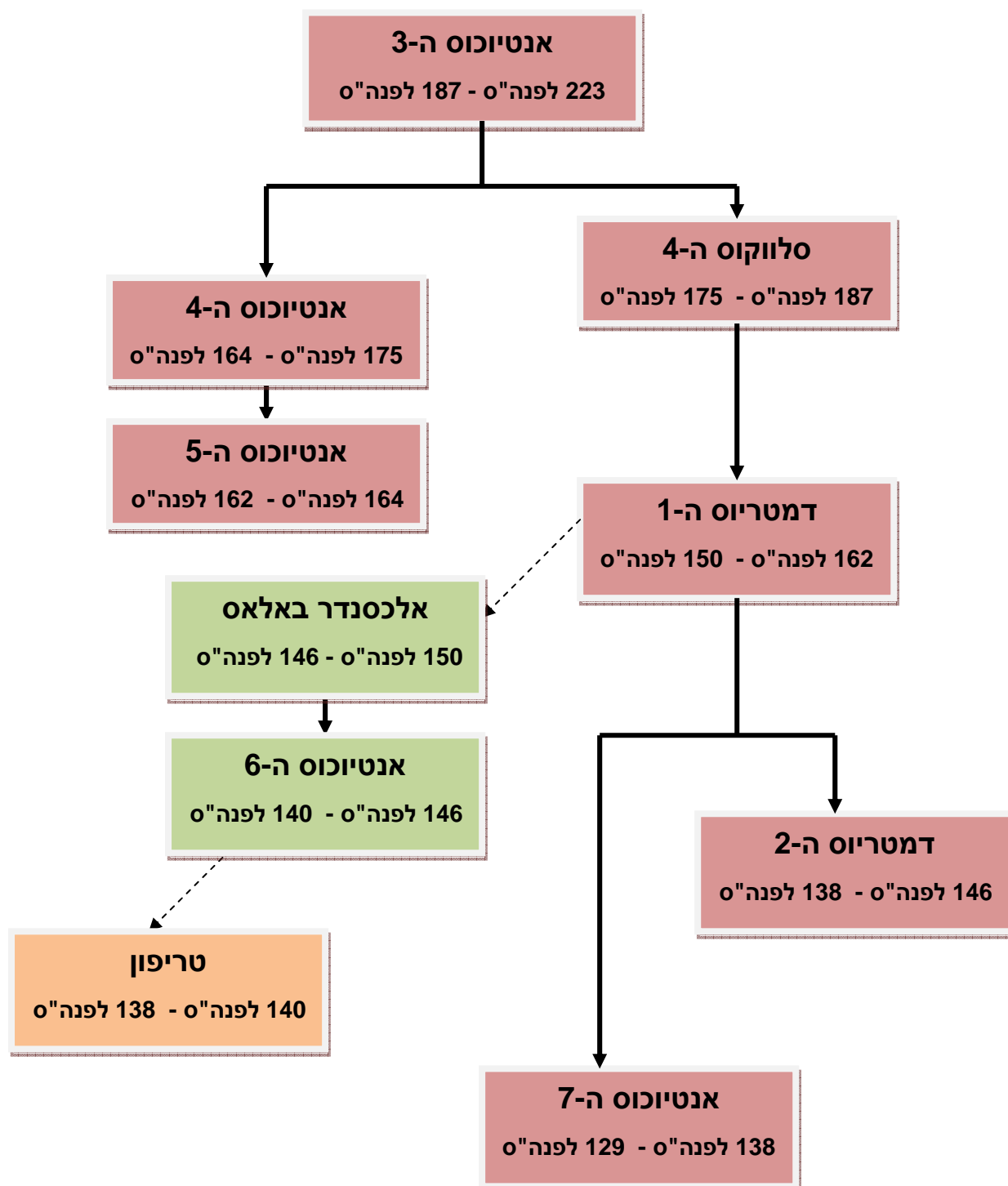
מכתבים אלו יצרו מחלוקת בין החוקרים:

- היו חוקרים שקבעו כי טוביה השתלב בתרבות ההלניסטית וזנח את היהדות אשר אוסרת על עבודת אלילים.
  - לעומתם היו חוקרים שסברו כי המכתבים נוסחו על ידי מזכירו היווני של טוביה ואין להסיק מסגנון כתיבתם שום דבר לגביו.
- טוביה אף חיזק את מעמדו ביהודה כאשר נשא לאישה את אחותו של הכהן הגדול חוניו ה-2 ויצר קרבה משפחתית עם משפחת הכהונה הגדולה.

פרק 7 - יהודה תחת שלטון בית חשמונאי

בית חשמונאי שלט ביהודה משנת 167 לפנה"ס - 63 לפנה"ס כשבתקופה זו התחוללו מאבקים בבית המלוכה הסלווקי שנוצלו ע"י בני בית חשמונאי לביסוס שלטונם.

שושלת מלכי בית סלווקוס ששלטו ביהודה

יהודה

תחת שלטון

האימפריה

הרומאית

פרק 8 - יהודה פרובינקיה רומית

פומפיוס

בשנת 63 לפנה"ס הכניע המצביא הרומאי פומפיוס את אריסטובלוס ה-2 החשמונאי כבש את ירושלים ואת בית המקדש ובכך שם קץ לשלטון בית חשמונאי. הכהונה הגדולה הפכה ממשרה מדינית למשרה בעלת מעמד דתי. בעקבות ניצחונו קבע פומפיוס סדרים חדשים ביהודה.

הוא הדיח את אריסטובלוס ה-2 מן המלוכה ומינה את אחיו הורקנוס ה-2 לכוהן גדול ובעל תואר נשיא (אתנרך) עם סמכויות שלטוניות מצומצמות שרשאי לגבות מיסים ולשפוט את העם על פי חוקי התורה. חומות ירושלים נהרסו, ויהודה חויבה בתשלום מס לרומא. כל המחוזות שנכבשו על ידי החשמונאים לאורך החוף ובעבר הירדן, נלקחו מהם והערים ההלניסטיות החופשיות שתמכו ברומאים, סופחו לפרובינציה הסורית שהיתה בשלטון רומא.

הארץ חולקה למחוזות לצורך גביית מיסים והאחריות על גביית המיסים הוטלה על הכהן הגדול. המדיניות החדשה של הרומאים הביאה למתיחות רבה בין היהודים לתושבים ההלניסטים בערים בארץ.

עליית מעמדו של בית אנטיפטרוס האדומי

אנטיפטרוס היה בן למשפחת אצולה ידועה מאדום, אשר גזירה בתקופת יוחנן הורקנוס, ושמרה על קשרים הדוקים עם מלכי בית חשמונאי. עם הכיבוש הרומי תמך אנטיפטרוס בשליטים מרומא, ובתמורה הוענקו לו ולבניו ביתו סמכויות ביהודה. יוליוס קיסר שליט רומא העניק לו את התואר אפוטרופוס על יהודה ואת בניו הפך למושלים:

- פצאל - מושל על ירושלים
- הורדוס - מושל הגליל.

עליית מעמדו של אנטיפטרוס ובניו עוררה מתיחות רבה בקרב האצולה היהודית כולל הורקנוס ה-2 הכהן הגדול שחששו שיאבדו את השלטון ביהודה.

פרק 9 - יהודה פרובינקיה מורדת

תקופת הנציבות הראשונה (6 - 41 לספירה)

תקופת הנציבים הרומיים הראשונים ביהודה עמדה מצד אחד בסימן של פשרה בין האומה היהודית לבין השלטון הרומאי אך מצד שני היו פעולות של הרומאים שהתפרשו כפעולות נגד היהודים.

הפעולות והצעדים לקראת היהודים:

- המשך קיום פולחן הדת היהודית על ידי מינוי כוהן גדול.
- שמירה על איזון בין היהודים לנוכרים בערים ההלניסטיות.
- איסור על הכנסת פסלים ותמונות לירושלים.
- אוטונומיה ליהודים בתחום המשפט על ידי מתן סמכות לסנהדרין.

הפעולות והצעדים נגד היהודים:

- הכנסת חיל מצב לירושלים שגרם למתח ותסיסה.
- מינוי כוהנים גדולים משתפי פעולה שרכשו את משרותיהם בכסף.
- הטלת מיסים כבדים שעוררו התמרמרות רבה ויצרו קיטוב חברתי בעם.
- הכנסת נס הלגיון הרומי לירושלים על ידי הנציב פונטיוס פילאטוס אשר גם לקח מכספי בית המקדש לבניית אמת מים לירושלים והביא למהומות של היהודים להתמרמרות רבה.

תקופתו של הנציב פונטיוס פילאטוס (26 - 36 לספירה)

תקופתו של הנציב פונטיוס פילאטוס מהווה נקודת מפנה ביחסים בין רומא ליהודים. בתקופתו הופר האיזון שהשלטון הרומאי השתדל לשמור ולקיים. הזלזול של הנציב בערכי הדת היהודית והפגיעה באוטונומיה הדתית הביאו להתנגשויות אלימות בין היהודים לרומאים.

התסיסה המשיחית גברה מתוך ציפייה לגאולה ורבים התיימרו להיות מושיעים. אחד הידועים שבהם בעל משמעות היסטורית היה ישו (ישוע) שעל פי הנוצרים הוסגר על ידי היהודים לידי של הנציב פילאטוס שהוציאו להורג בצליבה. מעשה זה הפך לאירוע המרכזי באמונתם של הנוצרים.

פרק 10 - המשבר הלאומי ביהדות

סדרי השלטון החדשים ביהודה

מטבע ביהודה

לאחר המרד הגדול המשיכה פרובינקיית יהודה להתקיים אך הרומאים שינו את סדרי הממשל בה. כעת הפרובינקיה יהודה הפכה להיות כפופה ישירות לקיסר ברומא ולא לנציב בסוריה. בראש הפרובינקיה עמד נציב ממעמד הסנטורים שמינה הקיסר.

המרכז המינהלי של הפרובינקיה נשאר בעיר קיסריה אשר קיבלה מעמד של **קולוניה** שמשמעותה מקום מושבם של אזרחים רומיים הפטורים ממיסים. בירושלים הוצב באופן קבוע הלגיון העשירי של הצבא הרומי ומפקדתו של הנציב מפקדו של הלגיון.

שער טיטוס המתאר את הניצחון הרומאי ביהודה

מעמדם של היהודים לאחר המרד

יהודים רבים נהרגו במהלך המרד.

- על פי ההיסטוריון **יוסף בן מתתיהו** נהרגו במרד כמיליון אנשים.
  - אך על פי ההיסטוריון הרומאי **טקיטוס** נהרגו כ-600 אלף אנשים.
- החוקרים, שלמרות שהם מטילים ספק בנתונים אלו מסכימים שאבדות היהודים במרד היו גדולות מאד, ויש לקחת בחשבון שיהודים רבים נפצעו ורבים אחרים נלקחו כעבדים.

פרק 11 - התגבשות היהדות ללא מקדש

הסנהדרין

המנהיגות שהתגבשה ביבנה

בתקופה הקשה שנוצרה ליהודים לאחר חורבן בית המקדש קמו שני מנהיגים בעלי שיעור קומה והם:

- **רבן יוחנן בן זכאי** שהיה אחד ממנהיגי הפרושים אשר הקים את המרכז ביבנה.
- **רבן גמליאל** אשר היה ממשיכו של רבן יוחנן בן זכאי והמשיך לנהל את המרכז ביבנה וביסס את מרכזיותו.

רבן יוחנן בן זכאי שהיה ממתנגדי המרד הצליח לעזוב את ירושלים בעזרת תלמידיו אשר הצליחו להערים על המורדים שמנעו מאנשים לעזוב את ירושלים.

על פי התלמוד הגיע רבן יוחנן בן זכאי למחנה הרומאים וניבא לאספסיאנוס את עלייתו על כס הקיסר ברומא. בתמורה אישר לו אספסיאנוס את בקשתו לקבל את יבנה ולבנות בה בית מדרש.

החוקרים סבורים שבניגוד לסיפור התלמודי הרומאים הם ששלחו את רבן יוחנן בן זכאי ליבנה ביוזמתם בגלל שיבנה שימשה מקום מקלט ליהודים שהתנגדו למרד או ברחו מאזורי הלחימה והיו נתונים לפיקוח רומאי.

יבנה מרכז ההנהגה של העם

בשנת 70 לספירה התכנסו ביבנה סביב רבן יוחנן בן זכאי חכמים נוספים ובמקום התבסס מרכז ההנהגה של העם שלאחר המרד והחורבן.
בפני ההנהגה עמדו משימות קשות ביותר שדרשו מענה מידי:

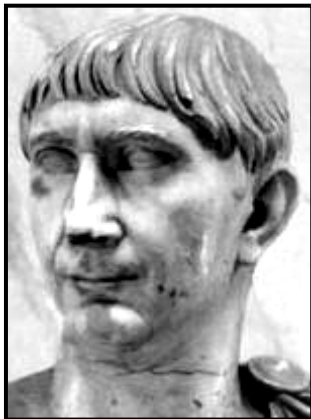
- כיצד ממשיכים לקיים את מסגרת החיים הדתיים והלאומיים?
- כיצד מקיימים את הפולחן הדתי ללא בית המקדש?

פרק 12 - התסיסה החברתית והמשיחיות ביהודה

ההתמרמרות בקרב היהודים

הכבדת העול שהרומאים הטילו על היהודים בארץ ישראל ובתפוצות גרמה להתמרמרות רבה ולתסיסה חברתית בקרב היהודים. מנהיגי החכמים ביבנה אשר ביקשו לשקם את החיים היהודיים השלימו עם השלטון הרומאי. אולם קבוצות שונות בחברה היהודית כמו למשל כוהנים אשר איבדו את מעמדם ומשרתם לא השלימו עם המצב. מתוך תקווה לבנות מחדש את בית המקדש התסיסו אלו את היהודים סביבם כנגד הרומאים.

הקיסר הרומי טריאנוס

מרד התפוצות (115 - 117 לספירה)

התסיסה החברתית בקרב היהודים בארץ כנגד הרומאים פשטה גם אל הקהילות היהודיות בתפוצות. קנאים רבים שנמלטו מיהודה לאחר המרד הגדול והגיעו לקהילות היהודיות בתפוצות התסיסו את האווירה והגבירו את המתח ששרר ממילא בין הנוכרים ליהודים בערים ההלניסטיות.

השאיפה להשתחרר מהעול הרומאי הביאה **בשנת 115 לספירה** לפריצת מרד בקהילות היהודיות במצרים, קירנאי, לוב, קפריסין ומסופוטמיה כנגד הרומאים. המרד בקהילות היהודים בתפוצות אשר נמשך שנתיים אילץ את הקיסר הרומי **טריאנוס** לדכא מרד זה ביד קשה. הוא אף שלח את מצביאו **לוסיוס קוויטוס** לדכא את המהומות שפרצו גם בארץ ישראל (**פולמוס קיטוס**) והיו מלוות במעשי שוד ורצח של רומאים ותומכיהם מקרב היהודים. המהומות בארץ ישראל הביאו לתגבור הצבא הרומי בלגיון נוסף שהצטרף ללגיון העשירי שכבר ישב בירושלים. הרומאים החלו לפרוץ דרכים חדשות ולשפר את הדרכים הקיימות כדי לאפשר העברת כוחות בעת הצורך כדי למנוע התלקחויות של אלימות. פעולות אלו רק הגבירו את תחושת ההתנגדות אצל היהודים והתסיסה כנגד הרומאים רק גברה.

פרק 13 - המרכז היהודי עובר לגליל

ההנהגה עוברת לגליל

לאחר מרד בר כוכבא מצאו יהודים רבים מפלט בגליל שלא השתתף במרד ולכן לא נפגע ולא נהרס. חכמים רבים כמו **רבי שמעון בר יוחאי**, **רבי מאיר**, **רבי יוסי בר חלפתא** ואחרים עברו והתיישבו בגליל ואיתם עברה גם ההנהגה אשר החליטה להתיישב בעיירה **אושה**.

הסיבה לבחירה של הסנהדרין ובית הדין להתיישב באושה היתה נוכחותם של חיילים רומיים בערים המרכזיות **טבריה** ו**ציפורי** אשר היו מונעים הקמת בתי מדרש ומרכז הנהגה ליהודים.

חכמי אושה הזמינו את כל חכמי הגליל להתכנס ולהצטרף אליהם ולהשתתף בלימוד התורה ולימוד אחרים. ההנהגה ראתה בלימוד התורה את הדרך לשיקום העם והמשך קיומו הלאומי.

המרכז היהודי עובר לגליל